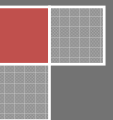

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

BM İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONFERANSI – DOHA:
Taraflar, Öncelikler ve Gerçekler

İlge Kıvılcım
Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

BM İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONFERANSI-DOHA Taraflar, Öncelikler ve Gerçekler

*“Eğer biz değilsek kim, şimdi değilse ne zaman, burada değilse nerede?”
Filipinler Delegasyon Başkanı Naderev Saño, Doha 2012*

Genel Bakış

2012 yılını geride bırakırken, iklim değişikliği; gerçek anlamda fark edilmesinden bu yana küresel bir sorun olarak varlığını daha da hissettirmektedir. Kanıt niteliğindeki bilimsel verilerle beslenen ve inkar edilemez hale gelen iklim değişikliği ekonomik ve politik çıkarlar yüzünden bir türlü çözülemeyen konu halinde kalmaktadır.

Daha keskin bir ifade ile, müzakerelere ilişkin Kopenhag'taki konferanstan (COP 15) kalan manzara yerini giderek azalan heveslere bırakmıştır. Yüz yüze olduğumuz iklim sorunu artık, “görünen sorun kılavuz ister” şeklinde bir yaklaşımı beraberinde getirmektedir. Bu noktada, öne çıkan taraflarında soruna ilişkin farklı beklentilerine tanık olunmaktadır. Nitekim iklim değişikliği mücadelesinde “politikacılar” ve “vatandaşlar ve aktivistler” düzeyinde konu gitgide olduğundan daha farklı boyutlara sürüklenmektedir: Özellikle “ulusal çıkarlar” kavramı, devlet liderlerinin üstü kapalı açıklamalarından henüz düşmezken; gelecek nesillerin haklarını arayan vatandaşlar, aktivistler ve gençler diğer bir kulvarda, mevcut durumu eleştirir bir şekilde, iklim değişikliği mücadelesi yarışına katılmaktadır. Seslerini sadece finansal destek istemekle duyurabilen fakir ülkeler ise, yaşam mücadelesine sahne olurcasına bu yarıştaki en zor kısımda yerlerini değiştirememektedir. Bu nedenle, bulanık ve çoğu zaman çıkmaz yol olarak gösterilen iklim değişikliği sorununda, uluslararası bağlayıcılığı olan bir anlaşmaya ihtiyaç, her geçen gün artmaktadır.

Cop 13 ve Bali Yol Haritası

Bali'de gerçekleşen COP 13 öncesi ve sonrasında, müzakere sistemini değiştirme adına önemli adımlar atılmıştır. Nitekim Uluslar arası İklim Değişikliği Paneli olan IPCC'nin 4'üncü Değerlendirme Raporu Bali Konferansı öncesinde yayımlanmıştır. Buna göre, (a) müzakerelerin Sözleşme (Bali Yol Haritası) ve Kyoto Protokolü (KP) hattından ilerlemesi kararı alınmıştır. Çünkü ulusal çıkarlar nedeniyle ülkelerin beklentileri farklı olup; bunun çözümü için ülkeler arası kutuplaşmayı önleyici ve tüm ülkeleri kapsayan bir sistem getirerek, müzakere sürecini hızlandırma amaçlanmıştır. (b) Ayrıca, müzakere hatları için iki çalışma grubu oluşturulmuştur. (c) Sözleşme hattında önemli bir adım olarak; tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, müzakerelerde “ilk kez” savaşım (sera gazı azalımı), teknoloji transferi ve finansman konusunda adım atacaklarını kabul etmiştir. (d) KP hattındaki çalışma grubunda ise; 2012 sonrası dönemde EK-I ülkelerinin, EK-B kapsamında nasıl bir yükümlülük altına girecekleri konusu Kopenhag'a bırakılmıştır.

Konferansın Ayrıntıları...

COP 18

Nihayet merakla beklenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin (BMİDÇS) 18'inci Taraflar Konferansı (COP 18) bu yıl 26 Kasım-7 Aralık 2012 tarihlerinde Katar'ın başkenti Doha'da gerçekleşti. Konferansı bu yıl biraz daha önemli hale getiren nokta, ülkeleri taahhütleri çerçevesinde iklim değişikliğinin etkilerini azaltıcı ve yapısında barındırdığı mekanizmalar ile uluslararası tek metin olan Kyoto Protokolü'nün (KP) 2012 yılı sonunda geçerliliğini yitiren birinci yükümlülük dönemine (2008-2012) denk gelmesiydi. Bu bağlamda, konferans, gelecek yeni dönemin kaç yıl süreceği ve ülkelerin ne kadar savaşımla (sera gazı azaltımı) hedefi belirleyeceği konularının bir an önce açıklığa kavuşturulması noktasında bir kez daha önemli hale gelmişti.

Konferansın en ilgi çekici yanlarından biri, **Arap ülkelerinden biri olan Katar'da düzenlenen ve Hükümet'ten izin alınması tam sekiz ay süren "ilk" sokak gösterisinin** manşetlere taşındığı haberler oldu. Gösteri, Arap Gençliği İklim Hareketi tarafından düzenlendi. **"Arabs, it's time to lead"** (Araplar, şimdi liderlik etme zamanı) sloganıyla, ülkelerinin sadece petrolden ibaret olmadığını gösteren ve sera gazı azaltımında örnek olmaları için "biz de buradayız" yaklaşımıyla Doha'daki yerlerini alan Arap gençliğinin eylemi önemliydi. Diğer taraftan, eylemlerin, bölgede yaşanan "Arap Baharı"nın etkisi ile daha da alevlendiği yorumları yankılanmaktaydı.

700'den fazla STK'nın destek verdiği **İklim Eylem Ağı** (Climate Action Network, CAN), müzakerelerin ikinci gününde (27 Kasım) **"Günün Fosili Ödülü'nü" Türkiye'ye layık görerek, sorumluluklarının olduğu hatırlatılmıştır.**

Ödül, müzakerelerin önünü tıkayan ve ulusal politikalarıyla küresel iklim sorununu tetikleyen ülkelere verilmekte olup, her müzakere gününde farklı ülkelere verilmiştir.

ABD'de Ekim ayında meydana gelen Sandy Kasırgası ve ardından müzakere günlerinde yaşanan Filipinler'deki tayfun felaketi de aslında zengin-fakir ülke ayırt etmeden iklim değişikliğinin kendisini kolaylıkla ve açıkça hissettirebileceği örneğini herkese göstermiş oldu.

"Eğer biz değilsek kim, şimdi değilse ne zaman, burada değilse nerede?" diyerek, ülke olarak yaşadıkları durumu adeta haykırıcasına gözler önüne seren **Filipinler Delegasyon Başkanı Naderev Saño'nun delegasyonlara yaptığı 6 Aralık tarihli konuşması¹**, adeta tarihe geçti. Bu olay belki de biraz olsun konunun ciddiyetini algılama adına büyük bir çağrı niteliğindedir.

erevSaño'nun konuşmasına

<http://www.guardian.co.uk/environment/video/2012/dec/06/philippines-negotiator-emotional-plea-doha-climate-talks-video> internet adresinden ulaşılabilir.

Bu çağrının ne kadar etkili olduğu tartışmaya açık olmakla birlikte, **ilk haftanın yansıttığı olumsuz tablonun ardından herkes, müzakerelerin belki de en önemli kısmını oluşturacak son gün toplantılarında alınacak somut kararlar peşindeydi. Ancak müzakerelerin genelinde özellikle STK'lardan gelen genel hava, Doha'dan beklentilerin çok büyük olmaması yönünde gelişti. Nitekim gelişmiş ülkelerin yetersiz ve isteksiz performansları son güne kadarki genel görüşü oluşturdu. "Buruk sevinç" olarak adlandırabileceğimiz konferans sonuçlarının sadece tek olumlu çıktısı, 1 Ocak 2013 yılından 31 Aralık 2020 yılına kadar uzatılan KP'nin süresi oldu.**

Bugüne kadar yapılan iklim değişikliği konferanslarında klasik hale gelen yaklaşımda; ABD, Çin ve Hindistan gibi ülkeler hala Protokol'e olan bağlılıklarını geçerli hale getirmiş değil. Bunun yanında bir de Rusya, Yeni Zelanda, Japonya ve Ukrayna'nın Protokol'ün ikinci yükümlülük dönemi altına girmeyeceklerini açıklamaları, konferansa ayrıca gölge düşüren olaylar olmaya yetti.

Müzakerelerden çıkan kararların sonuca bağlanmasının beklenildiği son oturumunun 7 Aralık günü bitmesi gerekirken, görüş ayrılıkları nedeniyle karar günü bir gün uzadı. Devlet liderlerinin toplandığı yuvarlak masa toplantılarının ayrıntıları merakla beklenirken, son dakika da kabul edilen KP'nin 8 yıl daha uzatılması kararı, Avrupa Komisyonu'nun İklim Eylem'den sorumlu üyesi Connie Hedegaard'ın daha sonra belirttiği gibi², **mükemmel olmayan ancak doğru yolda atılmış önemli bir adım** olarak nitelendirildi.

Konferansta alınan bu kararın dışında başka somut kararlara rastlanılmadığı görülebilmektedir.

Müzakere Günlüğü

1. Hafta: Konferansın **ilk günü KP ve Sözleşme çerçevesinde açılış konuşmalarıyla başladı. Ortak mesaj, KP'nin yeni dönemi ve uluslararası bağlayıcılığı olan yeni anlaşma metni için adımların atılmasıydı. Genel olarak ilk haftada, STK'ların ve genç aktivistlerin eylemleri gündemi oluşturdu. KP ve Sözleşme hattında alınacak konular tartışıldı.** Çözüm bulunamayan konular; teknolojiler, gelişmekte olan ülkeler için finansal destek ve tek taraflı önlemler oldu(Bali Yol Haritası gibi). Verimsiz geçen ilk hafta yerini 4 Aralık tarihinden itibaren başlayan üst düzey toplantılara bıraktı. Dünya Ekonomik Forumu ve BM Sekreteryası tarafından iklim değişikliği etkisini azaltıcı öneriler getiren, bilgilendirici "Değişim İçin Momentum: İklim Dostu Yatırım İçin Yenilikçi Finansman Modeli" duyuruldu. Doha, 1 Aralık tarihinde önemli sokak eylemlerine sahne oldu: Katar'ın tarihinde ilk kez yaşanan Arap Gençliği Hareketi yapıldı.

²The European Affairs Daily, *Europolitic*, 12.12.2012, s. 16

2. Hafta: **Katar Başkanlığı'nda yuvarlak masa toplantıları yapıldı.** Sokak eylemleri devam etti. 3 Aralık'ta Sürdürülebilir Kalkınma için Dünya İş Konseyi (WBCSD) kapsamında "Business Day" etkinliği yapıldı. Aynı tarihte, **ilk kez Doha'da verilen "Yaşam İçin Toprak Ödülü" (Land For Life) Türkiye'den TEMA Vakfı'na verildi.** 6 Aralık'ta **KP kapsamında kapalı oturumlar yapıldı.** İlk haftada Uzun Dönem İşbirliği Geçici Çalışma Grubu ve Durban Platformu Çalışma Grubu gibi grupların yaptığı gayri resmi görüşmelerde hazırlanan metinler, ülke liderlerinin katıldığı yuvarlak masa toplantılarında görüşüldü. Türkiye adına konuşmalar yapıldı. 8 Aralık tarihindeki son oturumla kararlar belli oldu.

"Taraflar, Öncelikler ve Gerçekler"

Doha'da neler olduğunu daha iyi irdeliyebilmek için, konferansın önemi etrafında öne çıkan tarafları, konu başlıklarını ve bunların arasına sıkışmış, aslında bizlere her şeyi açıkça gösteren bazı bilimsel verileri yansıtmak faydalı olacaktır:

Taraflar

- İklim bilimcileri, STK temsilcileri, organizasyonlar, aktivistler ve gençler
- Politikacılar (Gelişmiş ülkeler)
- Gelişmekte ve fakir ülkeler

Konferansın rengini belirleyen tarafların sesleri farklı koşullara göre şekillenmiştir. Belirtildiği gibi, politikacılar ya da karar vericiler seviyesinde, iklim değişikliği mücadelesinin önünün tıkayan "ulusal çıkarlar" bu konferansta da geçerliliğini korumuştur. Ancak tüm müzakerelerin en aktif ve ileriye dönük umutlarını taşıyan genç aktivistlerin varlığı dikkat çekmiştir.

Sanayileşme evresini tamamlamış ülkelerin ekonomik büyüme çizgilerinden kopmama arzusu ile pekişen çıkarları ve üretim-tüketim modelleri, bu ülkeleri iklim değişikliği yarışında istenmeyen ülke durumuna sokmaktadır (ABD, Kanada, Japonya, vb.). Çevresel zararı olan üretim ve tüketim faaliyetlerinin kaçınılmaz sonucu, küresel ısınmayı her şekilde tetiklediği de artık bilinen bir gerçektir.

Fakir ülkeler ise, yetersiz bilgi ve teknik donanımları nedeniyle dolaylı ya da dolaysız çevresel problemlere yelken açmaktadır. Yine bu tür ülkelerin konferans boyunca talepleri gelişmiş ülkelere gelecek finansman desteği, teknoloji transferi ve bilgilendirme üzerinden oluşmuştur. Dolayısıyla talepleri doğrultusunda heveslerini yükseltmek için beklenen finansal desteğin "teminatı" konferansta önemli bir konu olarak gözükmüştür.

İklim mücadelesinde önemli yere sahip iklim bilimcilerin çalışmalarının sayıları her geçen artmaktadır. Veriler kanıt niteliğinde olup, mücadeleye dair çarpıcı sonuçlar

sunmaktadır. Nitekim en saygın iklim bilimcilerinden James Hansen'in çalışmaları³ gibi iklim değişikliği konusuna yön verici noktalar ile sorunun daha net anlaşılır olması sağlanmaya çalışılmaktadır.

Konular

- KP'nin geleceği (Protokol hattı)
- Yeni uluslararası bağlayıcılığı olan bir anlaşmanın zemini (Sözleşme hattı)
- Fosil yakıt kullanımına getirilecek "fiyatlandırmanın" gerekliliği
- Yeşil İklim Fonu'nun içeriği

Konferansın öne çıkan konu başlıklarını yukarıdaki gibi özetlemek mümkün. Protokol hattında özellikle KP'nin geleceği ve uluslararası bağlamda ülkeleri yükümlülük altına itecek bir anlaşmanın tohumlarının atılması konferansın en önemli tartışma kısımlarından birini oluşturmuştur.

Doha müzakereleri sırasında The Guardian'da yayımlanan ve J. Hansen imzalı makalede değinildiği gibi; her türlü fosil yakıt kökenli insan faaliyeti üzerine getirilmesi şart olan "**karbon fiyatlandırması**" konusu, konferansta bir kez daha tekrarlanmıştır.⁴

Yeşil İklim Fonu'nun içeriği net olarak açıklanmamış, sadece bazı AB ülkelerinden gelen yardım miktarları dikkat çekmiştir (Almanya'nın 1.8 milyar dolar vermesi gibi).

Veriler

Veriler konusunda bir hususun hatırlanması gerekebilir: İklim değişikliği sorunu çoğu kez vatandaşlara doğru verilmeyen bilgi ve veriler arasında kaybolup gidebilmektedir. Gerçekten iklim değişikliği var mıdır yoksa normal bir doğa olayı mıdır gibi sorular zihinlerde soru işaretleri yaratmaktadır. Böyle bir ortamda sorunu irdelemek ve sağlıklı karar alıp uzlaşa sağlamak mümkün olamamaktadır. Müzakere öncesi ve sırasındaki yayımlanan veriler ışığında sorunun ne kadar ciddi boyutta olduğunu gösteren bazı uluslar arası kurum ve organizasyonların verilerine bakılırsa;

- Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) Raporu⁵ petrol, doğal gaz, kömür gibi yeryüzünde var olan **fosil yakıtların yüzde 80'inin toprak** altında **tutulmasının** gelecek için yaşamsal değerde olduğunu vurgulamaktadır.

³10 Mayıs 2012 tarihinde Time Science&Space'te yayımlanan ve James Hansen'in çalışmasına yer verilen yazıya <http://science.time.com/2012/05/10/global-warming-an-exclusive-look-at-james-hansens-scary-new-math/> internet adresinden ulaşılabilir.

⁴J. Hansen'in The Guardian'da yayımlanan 29 Kasım 2012 tarihli yazısına <http://www.guardian.co.uk/environment/2012/nov/29/climate-change-carbon-price> internet adresinden ulaşılabilir.

⁵ Kasım 2012 tarihli Uluslararası Enerji Ajansı'nın Raporu'na <http://www.worldenergyoutlook.org/publications/weo-2012/#d.en.26099> internet adresinden ulaşılabilir.

- Diğer taraftan Dünya Bankası (WB) Raporu'nda (*Turn Down The Heat*)⁶, mevcut olan **ulusal çıkarlar doğrultusunda hareket edilmeye devam edilirse, küresel ısınmada 2 değil tam 4 derecelik küresel ısınma artışı** yaşanabileceği kaydedilmektedir.
- Yeni bir sivil toplum platformu olan İklim Ağı'nın çalışması⁷ ise Türkiye'nin profilini gözler önüne sererek yapılması gerekenleri sıralıyor. "İklim Değişiyor, Türkiye Değişmiyor: Türkiye Çözüme Gerçekten Ortak Olsun" başlıklı ülke raporunda belirtilenlere göre, **ülkemizin 2010 yılında salınımlarını 1990 seviyesine göre yüzde 115 arttırdığı** tespit edilmiştir. Bu durumda Türkiye'nin kömür santrallerine olan bağımlılığı yanında, yenilenebilir enerji kaynaklarımıza olan yatırımların azlığına vurgu yapılmaktadır.

Yeni bir kavram: Doha müzakereleri çerçevesinde iklim değişikliğinden en fazla etkilenen ada ülkeleri ve fakir ülkelere ilişkin "iklim değişikliği etkilerinden kaynaklanan kayıp ve zararlar" kavramı, uluslar arası müzakerelere eklenmiştir.

Bugünün Ekonomik Büyüme Tanımı

Ekonomik büyüme, bir ekonomide zaman içinde mal ve hizmet üretimindeki artış olarak tanımlanmaktadır⁸. Bu kavram hiç şüphesiz bugünün uluslararası sisteminde ülkelere dair ekonomik değerleri içeren raporlarda ekonomik kalkınmanın oluşması için aranan bir kıstastır. Sanayi Devrimi ile başlayan hızlı büyüme, günümüze yeni üretim ve tüketim tekniklerini sunmaya devam etmektedir. Ancak zamanla çevresel kirliliğe neden olmuş bir Sanayi Devrimi'nin getirileri madalyanın diğer yüzünü görmemizi sağlıyor.

Başka bir noktada, ekonomik büyüme, gelişmekte olan ülkeler için doğal olan bir süreç olarak kabul edilir. Bu noktada devreye giren sorun, tahmin edileceği gibi, bir ülkedeki fosil yakıtlara (kömür, petrol, doğal gaz vb.) dayalı üretim ve tüketim faaliyetlerinin geçerli olmasıdır. Aslında bu durum sadece gelişmekte olan değil, gelişmiş olan ülkelerin de ekonomik çıkarları etrafında kuvvetlenmekte olup; iklim değişikliği ile mücadelede

⁶Turn Down The Heat: Why a 4 Degrees Warmer World Must Be Avoided, The World Bank, November 2012. (Erişim için <http://climatechange.worldbank.org/content/climate-change-report-warns-dramatically-warmer-world-century> internet adresi kullanılabilir.)

⁷ Rapora

http://www.iklimdegisikligi.org/web_14966_1/entitiefocus.aspx?primary_id=9237&target=categorial1&type=1547&detail=single internet adresinden ulaşılabilir.

⁸Sullivan, Arthur; Steven M. Sheffrin (2003). *Economics: Principles in action*. Upper Saddle River, New Jersey 07458: Pearson Prentice Hall. ss. 310

ana sorunlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, çevreye en az zararlı üretim ve tüketim yapılmasının yanında ekonomik büyüme hedefleriyle de paralel yürütülen bir sistemin varlığı aranmaktadır. Bu durum son 15 yıldır konuşulan bir konu haline gelmiştir.

Ayrıca yaşanan küresel ekonomik krizin etkisiyle ekonomik büyümenin yeni bir yöne kayması kaçınılmaz olmuştur: Nihayetinde hem Avrupa Birliği'nde (AB) hem de birçok Dünya ülkesinde yeni bir trend olan **yeşil ekonomi** kavramı yaratılmıştır. Eski stratejiler olan fosil yakıtlara dayanan ekonomi şekli hala sistemin parçası olsa da, **düşük karbon ekonomi** modeli "önerilen" yeni strateji halinde sisteme girmiştir. Böylece aşırı tüketim yerine tutumlu ve kaynağın yerinden, verimli kullanımı esas alınması önerilmektedir.

AB, iklim değişikliğinin hafifletilmesi için "sürdürülebilir üretim ve tüketim" konusundaki yaklaşımları ciddiye almaktadır. 2008 tarihli "Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim ve Sürdürülebilir Sanayi Politikası (SCP/SIP) Eylem Planı"⁹ yayımlamıştır. Ayrıca AB Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi'nin dört ana hedefinden biri de çevrenin korunmasıdır.

Doha'daki konferansta düşük karbon ekonomisine geçiş için önemli mekanizmalar sunan adımların atılması önemlidir. Bu yeni stratejinin ülkedeki her sektöre yayılarak bütüncü bir politika olarak oturması zaman alacaktır. Çünkü strateji için **geçiş dönemi** yaşanmaktadır. Nitekim eski stratejiyi bırakıp, yeni stratejiyi kabul eden ve bu yolda hedef belirleyen ülke sayısı henüz çok azdır.

Sözleşme ve KP kapsamında Bazı Ülke Beklentileri

Ülke ¹⁰	Beklentiler/Talepler
Türkiye	Sera gazı azaltımının devam edeceği; ancak Sözleşme ve KP'nin tüm mekanizmalarından yararlanmak istendiği açıklandı. Azaltım hedefi net değil.
AB	27 üyeyi temsilen 2020 yılı için azaltım hedefi belirlenmişti (yüzde 20). Almanya 1.8 milyar dolar vereceğini açıkladı. Üye olmamasına rağmen, İsviçre 2020 yılı için azaltım hedefi belirleyeceğini açıkladı.
ABD	KP'nü hala imzalamayan ABD'nin Doha Temsilcisi Jonathan Pershing, Obama ile gelecek hedeflerin gerçekçi olacağını iddia etti. Ancak somut hedef açıklanmadı.

⁹ Eylem Planı'na http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/environment-action-plan/index_en.htm internet adresinden ulaşılabilir.

¹⁰Bölgesel Çevre Örgütü (REC) Türkiye'nin http://www.rec.org.tr/?module=newsletter&item=newsletter_issues&issue_id=133 internet sitesinden yararlanılarak derlenmiştir.

Rusya	İlk dönemde sahip oldukları karbon kredilerinin yeni döneme de taşınmak istendiği açıklandı ¹¹ (Bu konu, konferansın genel endişelerinden biri oldu.). İkinci yükümlülük döneminde yer almayacak.
Çin	KP'nin yeni döneminde olmayacak.
Japonya	KP'nin yeni döneminde olmayacak.
Kanada	KP'nin yeni döneminde olmayacak.
Avustralya	KP'nin yeni dönemi için azaltım hedefleri olacağını açıkladı. Yeşil İklim Fonu kapsamında 2013 yılı için belirtilen para miktarı belirtilmedi.
Hindistan	2020 sonrasında yükümlülükleri net değil.
İngiltere	1.9 milyar dolar fon ayırdığını açıkladı.
Yeni Zelanda	KP'nin yeni döneminde yer almayacak.

AB ve COP 18

Sera gazı azaltım yükümlülüğünde en net açıklama yapan taraf AB olmuştur. Bilindiği gibi AB, 2020 yılına kadar öngördüğü yüzde 20'lik emisyon azaltım miktarının büyük bir çoğunluğuna 2011 yılında ulaşmıştır. Bu durumda Doha'da akıllarda, 8 yıllık süre için AB'nin ne gibi önlemleri daha alacağı ya da azaltım hedefini ne kadar arttıracacağı gibi sorular belirmiştir ve büyük bir çoğunlukla bu soruların yanıtları ortada kalmıştır.

Finansal destek konusunda gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere uyum çalışmalarına yönelik 2020 yılıyla birlikte 100 milyar dolar desteğini yinelemiş ve sadece Almanya, Danimarka, İsveç, İngiltere ve Fransa'dan gelecek yardımların 2013-2014 yılları arasında toplamda 7 milyar avro olacağı belirtilmiştir.

Doha'daki atmosferde AB'nin ısrarcı tavrının öne çıkması yanında, iklim değişikliği yarışında sadece AB'nin varlığı, sorunun çözümünde yeterli olamamıştır ve olamamaktadır. Hatta az gelişmiş ülkeler (LDCs) için öngörülen finansman miktarının oluşturulamaması ve bunun bu tür ülkelerde güven sarsılmasına neden olması yönünde, AB'nin iklim değişikliği ile mücadelede sergilediği "lider duruşunun kaybolduğu yorumları bile yapılmaktadır"¹².

¹¹ Bu isteğe Polonya ve Ukrayna da sıcak bakmaktadır. Özellikle bu ülkeler komünizmin etkisi sona erince endüstrileri ile birlikte çöken karbon salınımları nedeniyle fazladan krediye sahipler. Dolayısıyla bu krediler sıcak havalar olarak adlandırılır. Yeni çabalarla oluşmuş bir azaltım değil; yıllar önce azalan karbon salınımlarını temsil etmektedir.

¹² The European Affairs Daily, *Europolitik*, 11.12.2012, s. 14

Türkiye ve COP 18

Türkiye'nin beklentisi, genel anlamda Sözleşme kapsamında teknoloji, kapasite gelişimi ve finansal mekanizmalardan tam olarak yararlanma olarak belirtilmiştir. Türkiye konferans boyunca daha çok dinleyici ülke olmayı tercih ettiği söylenebilir. Bunda ekonomik kalkınma hedefine daha yakın bir ülke profili içinde yer alması etken olarak gösterilebilir. Ayrıca KP'nin birinci yükümlülük döneminde olduğu gibi yeni dönem için kesin azaltım hedefleri net bir şekilde ifade edilmemiştir.

Konferanstan geriye kalanlar Türkiye için çok etkili olmamıştır. Sadece **özel durumunun kabul ediliyor olması Türkiye için önemli bir çıktı olarak gösterilebilir**. Ancak bu kararın içeriği yine ülkelere bırakılmıştır.

Ek Bilgi: Uluslararası İklim Değişikliği Liderler Grubu'nun sekretaryasını yapan Cambridge Üniversitesi ve Galler Prensi İklim Değişikliği Liderler Grubu, COP 18 öncesinde "Karbon Fiyat Bildirisi"ni¹³ yayımladı. Bu bildiriye imzası olan ilk Türk kuruluş Akbank olmuştur.

Bundan Sonra Neler Olacak?

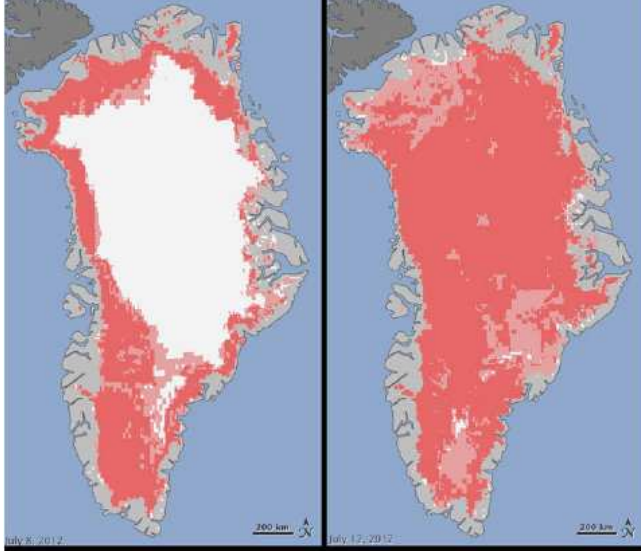
KP kapsamında; Temiz Kalkınma Mekanizması, Ortak Yürütme, Uluslararası Salım Ticareti mekanizmaları 2013 yılı itibariyle devam edecek. Bu mekanizmalara katılım ise yeni dönem olan ikinci yükümlülük dönemi için salım azaltım hedefi alan gelişmiş ülkeler için devam edecek.¹⁴ *Sözleşme kapsamında ise;* 2015 yılında kabul edilip, 2020 yılında yürürlüğe girmesi planlanan yeni bir anlaşma metni için müzakereler hala sürmekte olup, taraflar, konuyu Doha'da kabul edilen sonuçlarda belirtilen toplantılar eşliğinde karara bağlayacak. Nitekim hükümetler anlaşma için görüş ve önerilerini Mart 2013 tarihine kadar BM İklim Değişikliği Sekretaryası'na bildirecek. 2014 sonuna kadar da taslak metin için veriler toplanıp; Mayıs 2015 öncesinde taslak hazır hale getirilecek. Bunun için, BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon önderliğinde siyasi isteği canlandırma adına Dünya liderleri 2014 yılında tekrar bir araya gelecek.

¹³ Bildiriye

<http://www.climatecommuniques.com/Climate%20Communique/Signatories%202012/Europe%20and%20Russia.aspx> internet adresinden ulaşılabilir.

¹⁴Bölgesel Çevre Örgütü (REC) Türkiye,10 Aralık 2012 Doha bülteni haberinden alınmıştır.

Aşağıdaki verilen Grönland'e ait Temmuz 2012 tarihli ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi NASA'dan alınan uydu fotoğraflarında¹⁵ son dört yılda ada yüzeyindeki buzulların yüzde 97'sinin eridiği gösteriliyor. Sol taraftaki resim 8 Temmuz 2012 tarihine ait. Dört gün öncesine göre değişimi gösteren 12 Temmuz 2012 tarihli sağdaki resimde görülen koyu pembe kısımlar tamamen eriyen; daha açık pembe renkteki

kısımlar nispeten eriyen yerleri gösteriyor. Yaşanan bu erimeyi gözler önüne seren bu dört günlük uydu görüntüleri bilim adamlarını alarma geçirirken, sorunun ciddiyetini tüm gerçekliğiyle somutlaştırmaktadır.

Dünya genelindeki toplam emisyonların yüzde 15'ini, sadece KP'nin ikinci yükümlülük dönemine "evet" diyen ülkeler oluşturmakta. Dolayısıyla yeni oluşturulacak anlaşmanın küresel ısınmayı 2 derecenin altında tutma hedefi için, sadece belli başlı ülkelerin ya da

birliklerin değil, tüm ülkelerin ortak bir cevabının oluşması şarttır. Anlaşma metni çerçevesinde radikal kararlar alınması ve daha da önemlisi bunun sürdürülebilir olması esastır. Çünkü Dünya'nın önde gelen iklim değişikliği ekonomistlerinden biri olan Lord Nicholas Stern'in The Guardian'a yaptığı açıklamasında¹⁶ geç kalınmış bir adımın anlamsız olacağını kanıtlar nitelikte, gelişmekte olan ülkelerin salınımlarını sınırlasak bile iklim değişikliği etkilerinden kurtulmamızın imkansız olabileceği tezi belirtilmektedir.

Ya Türkiye?

Ülkemize bakıldığında, Türkiye'nin durumu ortadadır: Kömür, petrol ve doğalgaz gibi fosil yakıtlara dayalı enerji üretimi ve tüketimi hala Türkiye'nin en büyük enerji sorunlarından biridir. Buna bir de enerjide dışarıya bağımlılık eklendiğinde Türkiye'nin bir an önce doğru ve sürdürülebilir adımlar atması gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bugünün koşullarında ve iklim değişikliğinin etkilerini azaltmada fosil yakıtlar doğru bir tercih olmayacak; aksine Türkiye'ye uzun vadeli zararlar getirecektir. Bilindiği gibi, nükleer santral ve kömür santrallerinin yenileri için düğmeye basılmıştır. Bu durum aslında iklim değişikliğini durdurmak için ülkemizin daha çok adım atmasına işarettir. Bu

¹⁵ Ayrıntılı bilgiye <http://www.nasa.gov/topics/earth/features/greenland-melt.html> internet adresinden ulaşılabilir.

¹⁶L.N. Stern'in yaptığı açıklamaya <http://www.guardian.co.uk/environment/stern>

internet adresinden ulaşılabilir.

noktada, Türkiye, KP'nin yeni dönemi için acilen azaltım hedefi sunmalıdır. Bunun yenilenebilir enerji kaynakları ve konutlardan başlayacak karbon fiyatlandırmasıyla desteklenmesi ülkemizin geleceği için faydalı olacaktır.

(Resmi müzakerelerden çıkan sonuçlara BM İklim Değişikliği Sekreteryası'nın resmi internet sitesi olan www.unfccc.int internet sayfasından ulaşılabilir.)

Konferansa Dair Görüşler

“Alınan karar, mütevazı ancak önemli bir karar oldu. Doha’da eski sistem iklim rejiminden yeni dönem rejimine geçmiş bulunuyoruz. Artık 2015 yılı için küresel anlaşma yolundayız. Kolay ve hızlı bir süreç değil; ancak köprüyü geçmeyi başardık. Şimdi istekli ve daha hızlı karar zamanı.”

Avrupa Komisyonu İklim Eylem’den Sorumlu Üyesi Connie Hedegard

“Doha tamamıyla öne çıkan müzakereciler tarafından konsolidasyon olarak nitelendirilebileceğimiz en kötü iklim değişikliği müzakerelerinden biridir.”

Avrupa Parlamentosu Üyesi Sandrine Bélier (Yeşiller-EFA, Fransa)

“Kaçırılmış bir fırsat”

Greenpeace